

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Nr. 497/924.

Comunicat oficial.

Aducem la cunoștință celor interesați, că Consistorul nostru în șed. sa de astăzi a decretat sistarea cu desăvârșire și fără excepțiune a învățământului particular la Institutul nostru teologic.

Cei înscriși deja, pot continua studiile până la terminarea cursurilor regulamentare având drepturi câștigate.

Arad, din șed. cons. a sen. bis. ținută în 8/21 Februarie 1924.

Ioan J. Papp
episcop.

Câmpul pastoral.

Pe câmpia Turzii, de veghe la capul și trupul cinstit a lui Mihaiu Viteazul, poporul românesc ș'a făurit visele de mărire națională; în cetatea istorică Alba Iulia lângă roata uci-gătoare a lui Horia Cloșca și Crișan, poporul românesc a învățat mucenicia; pe câmpia din marginea Blajului, lângă apa Târnavelor poporul românesc ș'a pretins libertatea; în cimitierul dela Tebea la crucea de peatră a lui Avram Iancu poporul românesc a învățat să preamărească cultul eroilor; iar în bisericuțele de lemn, la glasul Cazaniei poporul românesc ș'a nutrit sufletul cu credință și nădejde, vi-sând împărăția lui Dumnezeu nu pe pământul acesta, unde știa el bine, că robul nu poate lua parte la libertate și egalitate; ci departe departe acolo unde glasul prorocului zice: „că împăratul și ostașul, bogatul și săraecul întru asemenea cinste vor fi“.

Timpurile vitrege de demult, sclăvia și robia în care neamul nostru a zăcut au influențat așa de mult credeul nostru național și credința noastră religioasă; încât azi poporul liber, religiunea dominantă, nu cutează a se depărta de granițele vechi a gândirilor lor, considerând fericirea lumească de un bun, pentru alții; iară împărăția lui Dumnezeu de cel mai îndepărtat și irealizabil vis.

Trecutul îndepărtat și cel apropiat ne-a învățat însă, că pe câmpurile de luptă s'au perfecționat toate armele și metoadele de luptă și toți luptătorii; acolo s'au purificat idealele și s'au întărit credințele tuturor popoarelor. Chiar și bisericile, cari la timpul său au purtat lupte îndârjite cu state și regi, au devenit temute, respectate și în foloase neîntrecute; conservatismul timid a celorlalte biserici se simte azi și se va simți și în viitor. Dacă Mântuitorul ar fi rămas tot în fașe în peștera din Betlehem, dacă ar fi rămas numai cu predica de pe munte, predicând săracilor fericire și blânzilor moștenire; dacă nu ar fi ieșit pe arena publică, dacă nu ar fi intrat în capitola fariseismului, inima Ierusalimului, certând, lovind, muștrând și biciuind păcatele și fărădelegile, vindecând, tămăduind și chemând la mântuire pe cei buni și curați la inimă, lângă crucea de pe Golgota nu s'ar fi putut săvârși opera de mântuire și necredincioșii nu ar fi strigat „Cu adevărat fiul lui Dumnezeu a fost acesta“!

Veacul ce-l trăim noi e veacul reformelor și inovațiilor, a libertăților, dar mai presus de toate a cuceririlor. Nu ne putem plânge că poporul nostru și biserica noastră îndecursul acestui veac a stat pe loc, dară nici nu ne este îngăduit să odihnim să repausăm, căci odihnind candelile noastre se vor stânge și vom rămânea în întunec, față de cei-ce neconținț își umplu candelile cu unt de lemn, luminându-și cu iele fără oboseală neamul și biserica.

Preoțimea — păstorul cel bun — al neamului românesc, a bătut de veacuri, calea binecunoscută nouă tuturor și pe care o putem numi calea preotului, calea mesei sfinte, unde s'a săvârșit jertfa cea fără de sânge, înaintea căreia sau potolit patimile, s'au înfrânat poftetele, s'au curățit păcatele credincioșilor; a doua a fost calea amvonului, care deși a fost mai puțin umblată, dar totuși a fost în stare să desamortească sentimentul religios și național, să deștepte în credincioși cunoașterea de sine și dorurile de mărire și libertate națională.

Pe lângă aceste căi, pe câmpul larg al libertăților de azi, poporului nostru i-se îmbeie

de către unii și alții, căi nouă de fericire și mântuire sufletească. Predicatori de tot felul seamănă în ogorul câștigat de noi sămânță streină, sămânță sălbatecă și mai ales neghină. Noi cari cunoaștem sufletul poporului românesc știm că sufletul lui, e un câmp mănăs, un ogor bun, pe care ogor, numai cel ce nu samănă, acela nu va putea secera și câștiga rod. Am văzut, că oridecâteori sămănătorii buni au aruncat sămânță bună, aceea a prins rădăcini și a adus roduri îmbelșugate, iară neghina împrăștiată de Diavolul, n'a avut putere să crească și s'a topit și s'a uscat. Nu așa stăm azi când cu durere trebuie să privim, că sămănători cu nemiluita, împrăștie sămânța urei, sămânța desbinării, a patimilor, a poftelor, a luxului a desfrânării și mai presus de toate sămânța necredinței și a deslipirii de biserică străbună.

Cu și mai multă durere ni-e dat să vedem, rodul predicatorilor streini, cari din câmpul mănăs de odinioară, ce reflecta sufletul poporului nostru, au făcut un câmp sterp, care nu mai aduce roadă, nici pentru el ca individ, nici pentru țară nici pentru biserică, ci numai pentru Diavolul și contrarul.

Deci cel mai nou câmp de luptă și de muncă izvorât din necesitățile timpului ce-l trăim, pentru noi preoțimea e „*Câmpul pastoral*“.

Înainte de a ieși însă cu naia bisericii noastre la luptă pe vastul câmp pastoral, ni se impune nouă preoțimei române un sistematic studiu pastoral. Dacă oarecândva înainte de aceasta cu 19 veacuri propovăduitorii de religie și credință au putut pleca în lume, fără să se gândească la ce vor grăi, căci Duhul Sfânt le va da lor și îi va învăța pe ei, ce să grăiască, are să se înțeleagă acest lucru, nu ad literam, ci în mod figurat înțelegând aici un idealism și o apostolie desinteresată. Nu cunoaștem noi îndeajuns stările și împrejurările între cari primii apostoli au făcut propaganda religioasă, având succese așa strălucite, dar involuntar figura apostolului neamurilor se ridică peste toți ceilalți apostoli. Cele 14 epistole a ap. Pavel, bănuiesc o sistematică cunoaștere a limbilor, ebraică, română și greacă precum și o cunoaștere a modului de traiu și de gândire a Evreilor, Romanilor, Galatenilor, Colosenilor, Efesenilor și a tuturor celorlalte diferite comunități bisericesti întemeiate de primii apostoli. Tot din epistoalele lui se poate bănuși, că un bogat manual pastoral i'a fost călăuza cea puternică, cu care a putut să se prezinte la Roma și Antiochia.

Consistoarele noastre au creat posturi de preoți misionari; dar unde sunt preoții, cari se

incumetă să iasă pe câmpul de luptă nepregătiți?

Pușinii tineri teologi, cari au căutat să-și îmbogățească cunoștințele teologice pe la universitățile streine, cei mai mulți s'au re'tors acasă cu promoția de Dr. în drept, ori filozofie, sunt prea pușinii aceia, cari s'au re'tors cu vaste cunoștințe din așa de mult valorosul studiu pastoral. O gravitare, cătră cunoșterea limbilor, cari posed scrieri și cunoștințe vaste pe acest teren, o gravitare a tinerilor noștri teologi spre studiile pastorale ar aduce bisericii noastre foloase, pe cari azi nici nu le putem prevedea. Dar și pânăcând biserică noastră va fi în fericita poziție de a avea astfel de apostoli și misionari pregătiți, preoțimea română, care ș'a știut întodeauna împlini misiunea și apostolatul, să nu lase în părăgenire cel mai mănăs câmp de exploatat, ci să iasă afară la muncă sămănând cu râvnă sămânță bună în sufletul credincioșilor, plivind și curățind neghina cu multă băgare de seamă, ca să nu se vatem nici sămănătorul nici plivitorul, dar nici sufletele căzute în ispită.

Câmpul pastoral să fie pentru preoțimea română un câmp de întrecere. Pe acest câmp de muncă se pot câștiga cele mai neperitoare merite și cele mai bine meritate distincții. Pe câmpurile de luptă s'a desmorțit și lămrit conștiința națională a poporului român; pe câmpul pastoral, va peri indiferentismul religios, cel mai mare dușman a bisericii noastre, va reînvia și va înflori conștiința religioasă, insuflând biserică cu o nouă putere și cu un nou Duh de viață.

Ioan Evușian, preot.

Panegiric*)

rostit la înmormântarea medicului, Dr. Petru Murariu din Satchinez, în ziua de 5/18 Februarie 1924, de păr.

NICOLAE CRÎȘMARIU.

„Intrați prin poarta cea strâmtă... că strâmtă este poarta și îngustă este calea, care duce în viață, și pușinii sunt, cari o află pe dânsa“. (Mat. 7, 13—14.)

Jalnici Ascultători!

Un trunchiu ales și nobil, din pădurea neamului nostru, stă azi frânt, doborât la pământ, nemișcat și fără viață. Pe falnicul medic al acestei comune fruntașe, pe doctorul iscusit, care era o mândrie a neamului nostru, pe tămăduitorul bolnavilor suferinzi din această împrejurime, moartea nemiloasă ni l-a răpit pe neașteptate, în virtutea bărbăției, când, cu experiența lui bogată, avea să contribuie mai mult la întărirea sănătății publice.

De aceea, pierderea noastră fiind mare și jalea e profundă. Astăzi e destrămată legătura fragedă, ce a unit pe bunul soț cu soția sa iubită; s'a frânt le-

gătura pământească, care a ținut aproape pe fiu de părinții săi iubiți, pe frate de frați și surori și de toți prietenii iubiți. Și durerea noastră a tuturor, e cu atât mai mare și jalea mai simțită, cu cât, după credința noastră, putea să mai trăiască și, că secera morții l-a răpit pe neașteptate, în etate de abia 47 ani.

Noi cu toții l-am știut de om robust, deplin sănătos și pe deasupra, cu specialitate sa de medic iscusit, — atunci, când dânsul a știut vindeca pe alții, scoțându-i din gura morții, — am fi așteptat, cu totdreptul, ca să alunge primejdia și dela sine.

Dacă, cu toate acestea, s'a întâmplat tocmai contrarul așteptărilor noastre, în momentul acesta jalnic, ce putem face alta, decât să ne prosternem în fața divinei prevedințe, ale cărei lucruri și sfaturi sunt necuprinse de mintea noastră și să exclamăm cu psalmistul: „*Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile tale*“.

Constatat rămâne deci adevărul că: moartea pune capăt la toată știința și iscusința omenească.

Și înaintea ochilor noștri avem cu un argument mai mult despre adevărul exprimat în cuvintele psalmistului: „*Omul deșertăciunii s'au asemănat, zilele lui ca umbra trec*“ (Ps. 143, 5).

Da, J. A! Deșertăciune sunt toate cele pământești; deșertăciune este și omul pe această lume. De valoare este numai viața celor fericiți după moarte, cărei vieți ca să ne facem părtași, cât trăim pe acest pământ, să ne câștigăm comori neperitoare; comori, pe cari după cuvântul S. S. furii nu le sapă nici le fură, moliile și rugina nu le mănca, nici focul nu le mistuie. Iar comorile acestea sunt faptele cele bune ale dragostei evangelice, ale legii Mântuitorului Hristos.

Aceste comori, cari îl însoțesc pe om, ca un prieten bun, după moarte, și le poate câștiga tot muritorul: avutul cu milostenia ca și săracul cu umilința întru răbdare; agronomul ca meserieșul, zilerul ca și capitalistul, dirigătorul ca și supusul, preotul ca și medicul, ostașul ca împăratul. — dacă, în viața lor de pe pământ, vor avea neconținut pe Hristos, prototipul suferințelor și al jertfei, în inima lor și vor fi călăuziți de dragostea lui. Ce dovadă mai frumoasă ne trebuie despre acestea, decât avutul nemilostiv și săracul Lazar din sf. evanghelie?

Avutul ar fi ajuns în sânul lui Avram dacă ar fi avut milă de săracul Lazar; dar, fără fapta milosteniei a ajuns în iad. Săracul Lazar din contră a ajuns în sânul lui Avram, nu pentru sărăcie, ci pentru umilința și răbdarea, cu care a suportat sărăcia și boala.

Mânt. Hristos a zis: „*Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este calea, care duce la pierzare și mulți sunt, cari intră prin trânsa; că strâmtă este poarta și îngustă este calea, care duce în viață și puțini sunt, cari o află pe dânsa*“ (Mat. 7, 13—14.) Iată aici ni să indică, că două sunt căile vieții: una largă și comodă: a egoismului, a iubirii de sine peste măsură, a plăcerilor și destrăbălării fără margini, a disconziderării legii dumnezeiești și a disprețului față de aproapele, avizat la ajutorul nostru; și pe calea aceasta, — fiind comodă — umblă mulțimea muritorilor. Iar a doua e calea strâmtă a altruismului, a suferințelor și a jertfei pentru Dumnezeu și deaproapele, care ne duce la mântuire. Căci iarăși Dl Hristos a zis: „*Celce vrea să vină după mine, să se lapede de sine, să-și ia crucea sa și să vină după mine*“.

Deci, prin cruce la mântuire. Iar crucea suferințelor o pot purta numai aceia, cari au dragostea lui Hristos. Aceasta ni-o spune tot dânsul cu cuvîn-

tele: „*De mă iubește cineva, cuvântul meu va păzi, și Tatăl meu va iubi pe el și la el vom veni și sălaş la el vom face*“ (Ioan 14, 23.)

*

Din mijlocul acestei atmosfere de jale profundă, în care v'a transpus pierderea eruditului nostru Dr. P. Murariu, eu aş dori să vă întind o ramură de mângâiere.

Aş vrea să aflați dela mine că, afară de cele câteva scânduri ce-i închid recele corp și hainele ce-l învălesc, cari se predau putrejunii, — oare, însoțescu-l pe calea veșniciei și comori neperitoare, cari să mărturisească despre el în ceruri și să-i asigure un loc de fericire?

O scurtă biografie o va arăta aceasta.

D-rul P. Murariu s'a născut în Bocșa rom. din părinți țărani, adevă, din pătura cea mai sănătoasă a neamului nostru, sub raportul moravurilor. De mic a arătat deosebită ravnă la învățătură. A absolvat școală primară din loc, și după absolvarea școlii medii a continuat la universitatea din Budapesta facultatea de medicină, și prin diligență încordată și-a ajuns scopul propus: a făcut doctoratul în medicină, după care s'a dedicat cu trup cu suflet nobilei cariere, ce și-a ales: să-și serviască țara și neamul, combătând boalele și vindecând neputințele oamenilor.

O! Ce nobilă chemare aceasta. Să cooperezi la susținerea celui mai ales dar, hărăzit de Dumnezeu omului, care e sănătatea. Mai nobilă misiune ca aceasta, pe lume, e numai una: preoția, încât aceasta cooperează la sănătatea sufletului, iar acesta e partea a doua și cea mai nobilă a ființei omului.

Dar și preoția și doctoria nu ajung la valoare ci rămân în umbră atunci, când se practică de oameni fără vocațiune și fără conștiința datoriei.

Doctorul P. Murariu însă nu a fost dintre aceștia, ci a fost un bărbat dedicat carierei sale; el și-a pus la contribuție toată știința sufletului său întru tămăduirea boalelor trupești ale mulțimii, necrutând jertfe și necunoscând oboseli în această privință. A fost om conștiințios în adevăratul înțeles al cuvântului și a avut inimă bună față de toți.

Caracteristica lui de frunte a fost blândeța. A fără de acestea, a fost un român bun; un caracter integru în toată privința.

Dar, pentru construirea întregii lui personalități nu am spus totul, dacă nu aş aminti, că dânsul a iubit biserica lui Dumnezeu și a fost un creștin bun.

Iată, J. A! Acestea sunt, pe scurt, merindele sufletesti, pe cari doctorul P. Murariu le duce cu sine în calea cea lungă a veșniciei. Acestea ne îndreptătesc să sperăm, că Bunul Dumnezeu îl va face părtaș de fericirea veșnică a aleșilor săi, rămâind ca cei mai de aproape, supraviețuitori și iubitori ai săi, să-și stea în ajutor cu rugăciunea și cu jertfa lor.

Și acum, Părinte Sfinte, Dumnezeule cel prea înalt, prea drept și prea milostiv, primește sufletul robului tău Petru în împărăția ta cea cerească și-l fă părtaș de fericirea sfinților, dreptilor și aleșilor tăi, acum, pururea și în vecii Amin.

*) Public acest panegiric în sămni de omagiu memoriei acestui erudit medic român, extraordinar de modest. Erudiția o probează, între altele, biblioteca urieșă rămasă de el, în valoare de sute de mii de Lei și operele proprii rămase în manuscris; iar despre modestie vorbește împrejurarea, că în liniștea vieții dela sat s'a simțit acasă, dedicându-se științei sale speciale. Un tip de om rar a lumii lacome din zilele noastre; un bob de sămânță nobila într'un câmp de neghine. N. C.

Călcarea drepturilor noastre bisericești de justiția civilă.

Un caz incidental mă face a releva o ciudată concepție de drept a instanțelor noastre judecătorești din Arad asupra modului de a privi drepturile noastre bisericești, garantate și ele tot de aceleași legi ale statului, în virtutea cărora magistratura judecă și își rostește sentințele sale.

Biserica noastră din Macea a avut înaintea justiției civile o cauză în obiectul căreia figura în litigiu dreptul de posesiune a unui mobil din biserică, (zi: scaun bisericesc!) Să nu vorbesc de lipsa de competență a magistraturei în această cauză, (punct I. din sancțiunea regală a Statutului organic, efectuată la 28 Mai 1869). Reprezentantul bisericii s'a justificat în meritul cauzei, provocându-se la drepturile bisericii noastre, ca instituție autonomă recunoscută de stat, independentă și liberă de a-și conduce în mod autonom toate afacerile ei interne bisericești, școlare, fundaționale etc., normate mai detaliat în diferitele sale regulamente și instrucțiuni. Toate acestea fiind garantate de lege, eo ipso au și *puterea de lege*.

Și iată acum urmează surprinza uluitoare: Magistratura nu ia în considerare, mai bine zis *nu recunoaște drepturile bisericii noastre garantate de lege*, mulțumindu-se a le da simplul atribut de „uz”. Nu știu în care cod există acel paragraf, care întregă legislația noastră bisericească o reduce la un simplu uz, căci dl Jude... nu l-a indicat. Să fie oare așa? Să vedem ce este uzul. Măcar că nu sunt specialist juridic, o știu și eu și o știe toată lumea, că uzul (usus, consuetudo, mos majorum) este o practică de lungă vreme a dreptului *nescris*, care isvorește din diverse *obiceiuri* în credința, că aceia ce se practică este în conformitate cu o normă de drept. Pe scurt uzul este dreptul *nescris*, este un „tacitus consensus populi”, spre deosebire de dreptul *scris*, care este o manifestare în mod expres a voinței obștești.

Comparați acum legile noastre *scrise*, garantate de lege cu aceia ce se numește uz! Fără comentari!

Dar faptul, că magistratura (românească!) nu recunoaște drepturile bisericii noastre autonome și... dominante, — *îndiferent de cine le susține și reprezentantă* — au nu o importanță locală ci generală. În consecință ar fi mai mult decât dureros a tolera *astăzi* știrbirea integrității drepturilor bisericii noastre câștigate după sfortări uriașe din trecut, chiar și numai din respectul ce trebuie să-l avem față de infalibilitatea dreptului.

Căci se împune întrebarea: Avem noi legi bisericești garantate de puterea statului? Și dacă da, se respectă ele? Iar dacă nu se respectă, care este autoritatea ce trebuie să reabiliteze respectul lor?

De sigur, un moment nu-mi fac iluzia, că conducerea bisericii noastre care în trecut a avut de răsturnat grele stânci prăpăstioase, va sta nepăsătoare astăzi în fața unei petricele!.. Nu, căci nici demnitățile ei nu congruiază cu o neglijență în tolerarea unui abuz, ori, de unde ar veni el.

În epoca noastră de consolidare națională internă, acum și în viitor, Justiția — a 3-a putere în stat — este balanța echilibrului social și moral, care dacă face să oscileze acest echilibru, oscilează și temelii statului. Salturile ei mai mult sau mai puțin izolate ce nu ne interesează direct, ne împoartă mai

puțin, dar una ne împoartă de tot: Legislația bisericii noastre să fie recunoscută aceia ce este: fiu legitim — ca și până acum — iar nu... slugă la stăpân!..

Să se știe!

Macea, la 4/18 Februarie 1924.

Remus Oancea, paroh ort. rom.

În legătură cu articolul părintelui Oancea publicat circularul de mai jos, care adeverește că, forurile civile nu au nici o ingerință în treburile noastre bisericești.

Deoarece aceste ingerințe au fost repetate, superioritatea bisericească va face remonstrație în cauză la guvern:

Cercular.

De și prin normative consistoriali, s'a regulat — între altele, — și dreptul de folosire al scaunelor din bisericile noastre prin poporeni, și macarcă divergențele obvenite și în asemenea cauze, s'au judecat și regulat totdeauna *numai* prin forurile noastre bisericești: totuși, fiind-că în timpul mai nou unii poporeni, nemulțămii cu judecata forurilor bisericești, tot în asemenea cauze au purtat proces și la judecătorile civile contra adversarilor lor: spre orientarea p. t. oficii protopresviterali și parochiali în asemenea cazuri obvenitoare, le aducem acestea la cunoștință cu acel adaus, că judecătorile civile mai înalte, totdeauna au respins asemenea cauze, ca apărținătoare competenței forurilor bisericești, și *nu* celor civile: ér apoi spre și mai bună orientare, aducem și un cas concret, ivit mai în urmă, al unui poporean *din Cenadul-magiar, în care atât tabla reg. din Segedin sub 5 Decembrie 1894 Nr. 10129, cât și Curia reg. din Budapesta sub 16 Iulie a. c. Nr. 1014, a enunțat prin sentință, că în asemenea cazuri, ce privesc scaunele și alte lucruri din biserică, *numai forurile bisericesci au drept a decide*.

Arad, în 14 Noemvrie 1895.

Ioan Meșianu, m. p.
Episcopul Aradului

Parastas pentru Gojdu.

Duminecă în 11/2 Februarie, s'a ținut pentru sufletul marelui binefăcător Emanuil Gojdu, parastas în biserica catedrală, oficiat de preoțimea parohială.

Cu acest prilej dăm cuvântarea de mai jos cu ortografia originală care a fost roșită cu ocazia parastasului ținut pentru marele defunct Gojdu, în anul 1873.

Schitie din biografi'a fericitului fondatoriu Manuilu Gozdu; compilate de Ioanu Russu, parocu in Aradu si asesore consistorialu.

„Spunevoiu numele teu fratiloru mei; in midiloculu bisericeii te voiu canta:” Ps. 21. 6. — 2^a.

Veniti iubitoru ascultatori se incununamu monumentulu fericitului *Emanuilu Gojdu* cu cununi de flori!

Veniti se trãmitemu laudele nãstre la parintele luminiloru, și se binecuventamu pre marele binefãcatoriu alu romãniloru, pre *Emanuilu Gojdu*!

Veniti se ne bucuramu, cã mam'a romana a nas-

cutu fiu nobilu între romani, carele întrég'a sa viétia a jertfit'o spre folosulu némului seu!

Tu mecenatele natiunei tale, tu ai disparutu dela ochii noști precum dispare un fenomenu cerescu, dar' suvenirea ta va durà între filii natiunei nòstre din generatune in generatiune.

Ca o stea luminòsa vei straluci tu, pururea pe ceriulu romaniloru, și betranii poporului cu dragu voru inventià pre tinerii natiunei se binecuvinte memori'al!

Pana candu cerbulu va cerceta padurile umbròse; pana candu pescele va notà in apele spumòse; pana candu vâile și dumbravile voru resunà de cantarile paseriloru; pana atunci va remane numele teu, laud'a ta, glori'a ta între romani.

O! tu ai iubit tu natiunea ta, tu totu fructulu cugetariloru tale, privighieriloru tale l'ai adusu daru pe altariulu natiunei tale, ca prin trensulu se se folosésca și se se luminedie lastarii romaniloru.

Cine nu te va laudà pentru astfelu de nobila fapta? Cine nu-ti va multumi tie? Cine nu se va laudà si trufl cu tine inaintea celoru straini de nému, cà si mamele romane nascu filii marimalosi, carii jertfescu tôte pentru natiunea sa cea romana.

Dar' pòte me întreabati iubitiloru ascultatori, cinc a fostu si ce bine a facutu romaniloru *Emanuilu Gojdu*, pentru a carui eterna odihna a celebratu présantiulu parinte Episcopu alu nostru acést'a trista cerimonie, acestu parastasu?

Iata vi spunu cine a fostu *Emanuilu Gojdu*:

Emanuilu Gojdu a fostu de nascere romanu, a fostu advocatu in Pest'a, a fostu supremu comite in comitatulu Carasiulu, si in fine a fostu septemviru la tabul'a septemvirala; a traitu 68 ani; a castigatu avutià frumòsa, peste 400,000 v. a. si inaintea de mórtea sa mai tóta avuti'a sa a lasot'a prin testamentu pe sém'a creșcerii si luminarii in sciintie si arte a tineriloru nostri.

Pòte inse doriti a sci mai pre largu despre densulu, unde a inventiatu, cum a petrecutu viétia sa pe pamentu sandu a repausatu?

Tôte vi le spunu, numai ascultati:

Oradea-mare este orasiulu in care s'a nascutu si a crescutu fericitulu *Emanuilu Gojdu*. Tatalu seu, negutiatorulu *Atanasiu Gojdu* a fostu romanu din Macedoni'a ér' mun'a sa a fostu lastariu din nobila familia a Poienariloru. Dupa ce a cercetatu prunculu scòlele cele mici, cunoscendu parintii si inventiatorii lui talentulu celu eminente, cu care erà inzestratu dela providentia, l'a destinatu spre studieré sciintieloru mai nalte. Căci timpurile barbare — in care romaniloru gr. orient. si tuturoru celoru de religiunea orientala nu li erà iertatu a frecuentà scòlele — au fostu trecutu. De fericit'a amintire, luminatulu imperatu alu Iosifu II-lea a deschisu templulu museloru, pentru tôte popòrele supuse scepтрului seu. Inaintea de dilele imperatulu Iosifu in zadaru vei cautà romanu inventiatu, mai virtosu între cei ce s'au tienutu de imperati'a nòstra. Intrég'a natiune gemé in intunerecu, in apasare, in saracia. O ce timpuri barbare au fostu acele! Adevératu cà între fratii nostri de preste carpati au stralucitu unii barbati cu inventiaturile, macar' cà si acolo unii barbati romani, carii prin scrierile sale si-au agonisitu eterna lauda inaintea urmasiloru. Cine nu cunòsce pre Demetriu Cantemiru, cu renume de inventiatu inaintea Europei? Cine nu cunòsce pre Dositeiu, Metropolitulu Moldovei, care a compusu Psaltirea lui Davidu in versuri romane? Cine nu cunòsce Ierarhii Romaniei, pre Gregorriu, pre Cesariu,

si pre multi altii, carii condusi de simtiulu amòrei nationale si alu mantuirei sufletelor contrailoru sei, au tradusu cartile bisericesci pe limb'a materna, ca se se laude si se se mareasca Creatoriulu in dulcea limba romana. Căci inaintea de timpurile loru resunà pe la noi prin biserici limb'a slovèna si greca.

Trecusera incatva timpurile barbare si scòlele cu fostu descisise si pentru romani. Atunci unii si altii dintre filii romaniloru au inceputu a cercetà scòlele mai inalte. O dar' cu càta greotate. Cei mai multi din numerulu loru erau seraci si lipsiti de totu ajutorulu. Cu servitiulu seu arau sermanii constrinsi a si-castigà pana de tôte dilele, si vestmintele pentru imbracamintea lor, dar' pe langa tôte neajunsurile, totusi au esitu dintre ei multi sarbati vrednici, carii au facutu onòre némului romanu. Fericitulu *Emanuilu Găjdu*, a fostu mai norocosu in privinti'a acést'a, elu a avutu parinti de stare mai buna carii s'au ingrijit cu cele intrebuintiòse pentru fiulu lor. A fostu norocosu si cu aceea, ca in Orade se aflà scòle mari, in care a pututu fini tôte inventiaturile cele trebuintiòse la carier'a carea si-a fostu propusu a o ajunge. Si astfelu si aripile scutitòre ale parintiloru sei a cercetatu scòlele in locul nascerii sale, pana ce le a finitu cu sporu eminente.

Crescând in sa *Gojdu*, si petrecendu timpul junieiei sale cu juni de nému strainu, s'a dedatu a simti mai multu străinește, decatu romannesce. Erà inca in mare parte adormitu simtiulu nationalu pe timpurile acele. A ajunsu in sa plinirea vremii si providenti'a divina s'a înduratu si asup'r'a némulu acestulu multu apasatu, nedreptatitu si multu împilatu. A esitu de sub tésca Istori'a despre inceputulu romaniloru. Cartea acést'a a fostu, dupa cum dice inventiatulu Eliade, toiagulu lui Moise pentru romani, care a despicalu in dòue marea mintiuneloru si li au aretatu gloriòs'a origine in tóta stralucirea sa; cartea acést'a a fostu unu boldu pentru romani, căci prin trens'a s'au desceptatu ei din somnu si au vezut lumin'a, au cunoscutu numele seu si marirea strabuniloru sei. Acést'a carte vrednica a se tipari pentru romani cu litere de auru, cetind'o junele *Gojdu*, a cunoscutu, cà de unde se tragu romanii, cine au fostu stramosii lor, ce fapte maretie au dusu ei in deplinire, si s'a aprinsu de foculu amòrei natiunei sale, si de atunci pana la mórtea sa, pururea ori unde i-s'a datu ocașune a facutu bine romaniloru; Căci dupa ce s'a asiediatu ca advocatu cu prassa in famili'a Pomet'a pre multietineri romani, carii ascultau sciintiele in univèrsitatea pestana i-a ajutat si cu ajutoriu banalu, facendu-i si partasi la mès'a sa. Ba intru atata erà aprinsu foculu amòrei nationale in anim'a lui, încàtu la anulu 1820 ca barbatu de 28, ani, a facutu se resune vòcea sa cea romana in Bibliotec'a edata de Carcalechi, catra cei avuti ai natiunei, rugandu-i spre iubirea némului, spre ajutorarea scriitoriloru, spre luminarea tineriloru, spuindu-le, cà natiunile cele luminate pe calea acést'a au ajunsu la lumina, si la o stare mai buna. Pre langa acést'a in careia sa consantitu a fostu riguros fara pregetu, privighietoriu, dreptu si prin aceste insusiri a dobanditu increderea tuturoru celoru buni si onesti. Si dupa ce in deceniulu decursu din ablegatu la diet'a Ungariei, alesu de romanii cerculu Tinc'a, a devenitu comite supremu alu comitatulu Carasiu, prin o cuventare plina de elocuintia a aparatu caus'a nationale a fratiloru nostrii din Transilvani'a in cas'a magnatiloru tierii, prin ce a doveditu si inaintea strainiloru, cà este romanu si ca iubesc pre romani.

Dar se vi mai spuie o imprejurare din vieti'a fericitului. Nu pré demultu a fostu o nunta romana in Pest'a; la nunta erau mai multi óspeti intre carii si *Emanuilu Gojdu*. In decursulu veseliei a inceputu unu cantaretiu, emininte in fetiulu seu, a cantá unele doine, precum le cantá romanii si romanele pre malurile cele frumoase ale crisului si ale Muresiului. Audindu betranulu *Gojdu*, si unu altu domnu romanu, de asemenea etate cu *Gojdu*, doiósele sunete precum le audisera in timpulu juniei loru, candu se aflau in mediloculu romaniloru, lacrimau. Asié siedéu betranii romanii la mésa si lacrimi doióse curgéu pre fechiele loru la sunetele cantariloru, cantate in limb'a romana; ce diceti iubitoru asc. iubita elu limb'a materna si pre romanii?

In 1866. a fostu denumitu fericitulu *Emanuilu Gojdu*, pentru rar'a sa vrednicia de Majestatea sa ces. reg. si apostolica, jude la tribunalulu supremu regescu, in carea dignitate a si repausatu in 22. Ianuarie 1870.

Inse cu repausarea sa n'a incetatu iubirea lui catra romanii. Ba mórtea lui ni dá documentulu celu mai luminatu despre iubirea carea a arsu la inim'a densului catra natiunea sa, caci partea cea mai mare a avutiei sale cei insemnate a testat'o in folosulu romaniloru. Preste 300,000 fl. v. a pusu elu pe altariulu némului seu ca o jertfa bine primita, din carea se se créscá si se se impartasiéscá de totu ce este bunu, nobilu si frumosu.

Au mai fostu romanii iubitoru ascultatori, carii prin jertfa adusa pe sém'a némului din avuti'a sa, au aratat iubirea sa catra natiune. Astfelu a fostu in Oradea-mare fericitulu *Nicolau Gig'a*, care a infiintiatu Alumneu pentru studintii seraci de romanii; astfelu a fostu aici in Aradu fericit'a Helen'a Birt'a, carea a testatu fundatiune de 48,000 fl. v. a. pentru crescerea si luminarea aloru 12. tineri studenti de romanii; astfelu a fostu in Lugosiu fericit'a Ecatarin'a Gherdanovicu, carea tóta averea sa a testat'o pentru cultur'a poporulu romanii; astfelu a fostu in B. Komlosiu fericitulu Ioan Belovicu, care pre langa alte daruri de mai multe mii facute bisericii de acolo, si spre scopulu unei edificende case preparandiale in Aradu a adusu jertfa de 700 fl. v. a.

Toti acestia au documentatu prin fapte amórea catra natiunea romana, in carea s'au nascutu, au crescutu, au traitu si au moritu. Fie loru pentru binele facutu confratiloru loru eterna odihna dela parintele luminiloru in corturile ceresci, si fia loru din teapar romaniloru multumire si recunoscintia deapururea inaintea lumii. Intre toti inse, intre toti, iubitoru ascultatori, stralucesce fericitulu *Emanuilu Gojdu* ca lucéfarulu intre stele. Cáci astfelu de jertfa placuta lui Ddieu si admirata de ómeni inca, nime a adusu pe altariulu natiunei romane in partile nóstre. Si pentru acést'a mare binefacere, pentru acést'a amóre creata catra natiunea sa, se va binecuventá numele *Emanuilu Gojdu* din generatiune in generatiune intre romanii Fiii, nepotii si stranepoții voru enuncia cu pietate numele lui *Emanuilu Gojdu*, si se voru rugá la Ddieu pentru sufletulu marelui binefacatoriu alu romaniloru. Pomeni-voiu numele teu in totu némulu si némulu. Spune-voiu numele teu fratiloru mei, in midiloculu bisericeii te voi cantá. Amin.

Spiritul vremii in școală,

adecá

Școala activă,

respectiv

Metoda activă și baza ei psiho-fiziologică.

De TODOR MARIȘ prof.

(Urmare.)

Cu ajutorul rezultatelor la cari s'a ajuns până acum in domeniul fiziologiei animalice, voiu se arat și eu pentru ce este superioară, pentru ce dá cunoștințe mai sigure, pentru ce educá mai mult ca ori care metoda, metoda activă. La această cunoștință ajungem studiind cum crește și cum muncește creerul¹⁾ că ci pedagogul, care nu cunoaște creerul e ca un orb care vrea se vadă ori ca un surd care vrea se audă.

Creerul este format din neureni, cari au formă de steluță.

In mijloc au un simbure, care înnoată într'un fel de apă (protoplasmă), iar la margini are niște prelungiri numite deudrite. Cu cât copilul crește, cu atât celule neuronilor sporesc in rămurele cari se leagă unele cu altele. v. 192.

Când vine o excitație externă, de ex. ochiul vede o frunză într'o celulă a creerului spre ceafă se produce o turburare (disimilare) dar îndată ce închizi ochii ori ascunzi frunza ațățarea se oprește, oprindu-se de odată și turburarea, iar celula se întremează luând din sânge ceia ce cheltuise, adecá asimilează.

In protoplasmă celulei sunt niște grămejoare de materii de înfățișarea petelor de pe piele unui tigru numite copuri tigroide. Când celula se obosește, acestea pete nu se mai väd. Adecá din cauza prea multulu lucru s'au produs in celulă un fel de otrăvuri, pe cari oxigenul nu le poate arde, ele paralizază nervul, care in urma aceasta cade in amorțire, când oboseala e mare omul adoarme. Oxigenul adus de sânge in somn vine și arde aceste otrăvuri și astfel celula aerizându-se își recapătă puterea de a lucru.

Fiecare regiune a creerului își are funcția sa. Aceasta este teoria localizărilor cerebrale constatate de foarte mulți fiziologiști.

Așa de ex. in ceafă lobul accipitale regiunea văzului, sub tâmplă auzul, in a treia circumvoluțiune cerebrală alui Bodea graiul (partea stângă in spre frunte) in vârful creerul stațiile mișcării.

¹⁾ S. Mehedința: Altă creștere.

Cu cât un simț e mai educat, cu atât partea lui din creier e mai bogată în rămurile.

De aici urmează pentru educator o mare grijă: *Să nu lasă în părăsire nici un simț, ci se le cultive pe toate, deoarece ce după naștere, celule nervoase nu mai sporesc ca număr, ca și celelalte celule ale corpului, ci se sporesc numai ca mărime și ramificații.*

Iată de ce pune metoda activă lucrurile în fața școlărilor spre a fi examinate de dânsii prin toate simțurile posibile, căci așa se dezvoltă diferitele centre cerebrale, iar imaginile câștigate lăsând mai multe urme în sufletul nostru vor fi mai trainice și mai ușor reproductibile, având mai multe fire de asociații.

Stațiile din creieri sunt legate nu numai cu organele respective ci și între el prin fire de asociație.

Însă e deosebire între ele, firele cari merg dela creier spre organele simțurilor sunt gata chiar dela naștere, adecă sunt căptușite cu mielină, de aceea copilul poate lucra cu ele îndată, vede, aude ect.

Pe când firile de asociație nu-o încă mielinizate, de unde urmează, că copilul mic nu poate avea încă reprezentări gândiri, raționamente, mașinăria încă nu e gata, ea se formează cu încetul prin exercițiu, de aici încă o grijă pentru educator *de a nu pripă pe copil cu învățături pe cari creierul lui încă nu le poate cuprinde.*

Senzațiile ce le dobândim despre lumea externă nu le primim singuratec și ele nici în conștiința noastră nu stau izolate, ci se împarechează. Aceasta însușire a senzațiilor încă e de importanță pentru educator, căci dacă voești să se întimpărească cutare cunoștință însufletul școlărilor *dă-i ocazie că aceasta cunoștință să o cuprindă prin cât se poate mai multe simțuri. Apoi leagă senzațiile între ele, fă ca în creier firile de asociație să se întărească. Deschide toate ușile și ferestrele prin cari poți căpăta știre despre un lucru zice metoda activă.* (Va urmă.)

Cerc religios la Șiria.

— 25 Ian. (7 Febr.) —

Fără sgomot și fără mult alai, cercul nostru religios depune zi de zi tot mai multă muncă cu tot mai multă sânguință pentru a întări ortodoxia și pentru a duce pe Hristos în sufletul poporului din podgoria atât de mult împestrată cu elemente streine de sufletul neamului nostru. De astădată ne-am întrunit în Șiria.

Deși era zi de lucru, credincioșii noștri din

această comună, îmbrăcați în pitoreștile lor haine de sărbătoare, ne picurau, încă de dimineața, în suflete nădejdea, că nu înzădar am venit la Șiria. Iar când răsunară clopotele, chemând cu dangătul lor duios la biserică, pe cei setoși după cuvântul lui Dumnezeu, a fost înălțător să vezi acel popor sânguincios „lăoădând toată grija cea lumească” și urcând pâlcuri-pâlcuri pe cărare, ce duce la falnicul nostru Stion. Sfânta liturgie, pontificată de păr. protopresbiter Mihail Lucața cu asistența preoților participanți, a fost ascultată cu multă evlavie de credincioșii, cari veneau mereu, până numărul lor a ajuns aproape la 500. Predica rostită la Priceasnă de păr. Ioan Iercoșan din Pâncota a fost ascultată cu multă băgare de seamă și a stors multe lacrimi din ochii ascultătorilor. Obiectul predicii a fost: Chemarea femeii. Și păr. Iercoșan i-a reușit să arate cu citate din Sf. Scriptură și din scrierile oamenilor celebrii, care este chemarea femeii, sbiciuind, în aplicare, toate acelea păcate, ale veacului nostru, cari depărtează femeile dela chemarea lor și insistând în special asupra păcatelor și relelor locale. Maslul săvârșit de 7 preoți a impresionat adânc nu numai pe bolnavi, ci a lăsat urme adânci în inimile tuturor celor de față. Masa comună s'a început și sfârșit cu rugăciune și a decurs în liniște exemplară.

Era timpul năntat, când păr. protopop deschide conferința intimă, la care — pe lângă preoții acestui cerc religios — au participat aproape toți preoții din tractul ppsc al Șiriei. După cuvântul de deschidere a urmat aprecierea predicii rostită la sf. liturgie. Observările s'au sfârșit cu propunerea să se exprime părintelui Iercoșan laudă protocolară. Nainte de-a putea trece la p. 3-lea din program, ne vine vestea, că sala dela Casa națională e ticsită de lumea, care ne așteaptă cu nerăbdare la conferința poporală, ce se anunțase pentru ora 15. Bucuroși plecăm la Casa națională, unde ne așteptau 600—700 oameni, aproape numai bărbați. Părintele protopop Mihail Lucața deschide conferința, anunțând cu mult regret, că părintele asesor Dr. Ciuhandu, reclamat în altă parte, a fost împedecat să ne facă plăcerea de-a participa la această sărbătoare a cercului nostru religios. Păr. protopop citește apoi scrisoarea primită dela păr. Dr. Ciuhandu și articolul D. Sale despre „Unirea din Șeitin” apărut în iubita noastră revistă „Biserica și Școala”. A vorbit și a cetit păr. protopop Lucața cu atâta însuflețire și cu atâta dragoste față de legea strămoșilor noștri, încât a electrizat și pe țărani, dar și pe intelectualii veniți la conferință. Părintele Lucața totdeauna vorbește frumos și totdeauna știe, ce coarde trebuie atinse; acum însă a vorbit atât de frumos, încât mulțimea a izbucnit în frenetice aplauze aclamând pe păr. Dr. Ciuhandu și pe vorbitor.

A urmat disertația învățătorului Petru Ciogradi, despre rolul bisericii în dezvoltarea neamului nostru. Disertația pregătită cu multă băgare de seama și cu multă pricepere, a fost o relevare sufletească pentru

cei de față. A fost o idee norocoasă, ca să audă poporul și din gura unui mirean, cuvinte de laudă la adresa Bisericii, maica dulce a neamului nostru. Părintele protopop Lucața face încheierea și cu aceasta se încheie și programul cercului nostru religios. Era aproape seară... Am plecat din Șiria, uaii cu trenul, alții cu căruțele, am plecat cu toții însă cu sufletele înălțate, cu bucuria și mângâierea ce numai atunci o simți, când te vezi încunjurat de dragostea acelor, pe care-i iubești, cum păstorul cel bun își iubește oile sale.

Rap.

INFORMAȚIUNI.

Programul oficial al călătoriei Suveranilor României în străinătate. — *Vizitele dela Paris, Roma, Madrid, Londra și Bruxelles.* — *Suveranii vor lipsi din țară șesă săptămâni.* — Din cercurile în legătură cu ministerul de externe, deținem următoarele informațiuni cu privire la călătoria MM. LL. Regelui și Reginei României în străinătate:

Călătoria a fost avansată din pricina alegerilor generale din Franța, cari vor avea loc în prima jumătate a lunii Mai.

Suveranii vor părăsi țara, la 5 sau 6 Aprilie a. c. și se vor duce direct la Paris, unde vizita oficială a fost fixată pentru zilele de 10, 11 și 12 Aprilie. Dela Paris, Suveranii României se vor duce la Nissa, unde vor sta aproximativ 8 zile și de unde vor pleca la Roma, pentru vizita oficială.

Dela Roma, trecând iar pe teritoriul francez, Regele și Regina României se vor duce la Madrid, unde vor fi oaspeții curții regale spaniole.

Din Spania, după o ședere de o săptămână la Saint-Sébastien, fără nici o oprire la Paris, Suveranii se vor duce la Londra și apoi la Bruxelles.

Călătoria va dura aproape șase săptămâni și programul va fi astfel combinat, pentru ca întoarcerea Suveranilor să le îngăduie a participa la serbarea zilei de 10/23 Mai în București.

Alegerea deputaților pentru Sinodul eparhial al Aradului. Vineri în 9/22 Februarie a. c. s'a întrunit Consistorul nostru plenar, sub prezidiul P. S. Sale părintelui nostru Episcop, în ședință luând dispoziții pentru alegerea deputaților la Sinodul eparhial pe noul period de 3 ani 1924—1926. Alegerea deputaților din cler s'a fixat pe ziua de 14/27 Martie a. c. la orele 10 a. m., iar a deputaților mireni pe 10/23 Martie, respective în 24 Martie (6 Aprilie) în parohiile vacante. Scruținiul alegerilor deputaților sinodali mireni se va face în 31 Martie (13 Aprilie) a. c., la orele 10 a. m.

Distincție. Intre prăoții cari au primit la anul nou curent, din partea P. S. Sale Episcopului Ioan, binecuvântare pentru a purta brâu roșu se numără și p. I. Trifu din Leucești.

Păsări necunoscute în țara. De câteva zile, sunt oaspeții României, un stol de păsări de peste 500, mai mici puțin ca prepelița având cioc scurt, pe cap un moț de o finete rară de culoare cafeniu, ghiare potrivite, coada puțin lungă și colorată, astfel la vârf gabenă iar restul pe deasupra jumătate cafeniu și pe dedesupt negru cu roșcat.

Mulți locuitori spun că n'au văzut nici odată asemenea pasări, probabil că sunt venite din altă țară, fugite din cauza gerului.

Prizonerii din Siberia. Prin Satu-Mare a trecut un nou transport de prizoneri români, cari ani de zile au viețuit în îndepărtata Siberie.

Erau în număr de 320, cea mai mare parte din Bănat și Ardeal. Mulți dintre ei s'au însurat în Rusia și acum se înapoiau acasă cu familiile. Alții au declarat, că, deși sunt căsătoriți, nu li s'a permis săși aducă soțiile în România. Prizonerii erau binisor echipați. Toți se simțeau mulțumiți, că au ajuns odată în țara lor.

Poșta Redacției. Păr. I. T. Nu te supăra dar despre decorațiile primite fără știrea autorităților bisericești, nu luăm notă.

Către abonați.

Rugăm pe toți abonații cari n'au achitat încă abonamentul pe anul trecut, să trimită cât mai neîntârziat sumele cu cari au rămas în restanță. Sunt deasemenea rugați să achite abonamentele pentru anul 1924, pentru a putea continua regulat espedarea foii.

Aviz. Cu onoare aduc la cunoștință onoratului public și autorităților bisericești, că în Arad, str. Dorobanților Nr. 41 (școala confesională), am deschis un *birou tehnic de arhitectură*; *construiesc orice planuri de casă, școli și biserici* împreună cu devizele (preliminare) lor, mai departe execut colaudări de tot felul de lucrări de zidiri, și întreprind totfelul de lucrări tehnice, clădiri etc.

Cu stimă:

Teodor Cioban,
arhitect.

On. Firme

Antoniu Beușian

Prima Turnătorie Română de clopote în

A R A D.

Str. Sava Raicu No. 18.

Cu plăcută satisfacție vă exprimăm mulțumirile noastre pentru clopotul furnizat de Dvoastră, suntem mândri de a putea spune tuturor că este opera unei firme românești superior atât în ce privește compoziția elementelor metalice, cât și sonoritatea glasului, ori căror alte fabricațiuni străine.

Recomandăm călduros tuturor comunelor românești sprijinirea firmei Dvoastră și sperăm, că vom avea bucuria de a vedea prosperând singura întreprindere românească în acest ram al industriei, din Arad. Primiți sincerile noastre felicitări.

Slatina-Butenilor, la 16 Februarie 1924.

Cu toată stima:

Ioan Tirla, preot ort. român.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Dr. Romul Mager.**